

ved af Erfaring, hvor begærlige de Stakler er efter en nok saa ringe Fortjeneste. Hvor ofte har jeg ikke hørt disse ved deres Almindelighed saa sørgelige Ord: „Jeg vil paatage mig hvilketsomhelst Arbejde“.

Tør vi berøve vore fattige Søstre deres faa Muligheder?

Jeg vil minde mine Tilhørere om en lille Fortælling af Leo Tolstoy:

En paa Livstid dømt Fange, som flygtede ud af Fængslet, standsedes paa sin Flugt af en dyb Flod, over hvilken der kun førte en raadden Planke.

Han kunde ikke svømme og maatte altsaa betros til den raadne Planke. Ved Flodbreden stod hans bedste Ven og raabte i Rædsel: „For Himlens Skyld, stands, ser du ikke, at Brættet er raadtent“. „Det er min eneste Mulighed“, svarede den flygtende, „jeg maa forsøge det“. — „Nej, nej“, udbrød Vennen, „jeg kan ikke tillade dig saaledes at udsætte dit Liv“. Og han trak ham med sig og stred med ham saa længe, at Forfølgerne naaede frem og førte den stakels Fange tilbage til det livsvarige Fængsel.

De arbejdende Kvinders eneste Mulighed er ofte en skrøbelig, maaske en raadden Planke, men vi maa lade dem benytte den, indtil det lykkes os at opbygge en sikker Bro til dem.

(Efter Englishwoman's Riviero.)

Kvindesagen.

Nogle Modbemærkninger til Hans S. Kaarsberg.

Dersom Hr. H. Kaarsbergs „stigende Interesse“ for Kvindebevægelsen blot havde naaet den Styrke, at han var gaaet ind som Medlem i en Kvinde-sagsforening, saa havde han sparet sig selv for megen Ærgrelse og ikke behøvet at skrive den forskrækkelig lange Artikel med de mange vrede Ord i „Politiken“. Den ærede Forfatter har nemlig ved den ganske røbet sit Ukendskab til selve Kærnen i Kvindesagen og Kvindeforeningernes Arbejde; thi det Spøgelse, som Hr. Kaarsberg har fremstillet i sin Artikel og drabelig kæmper med over for Offentligheden, vilde Forfatteren aabenbart ikke have anset, hvis han havde staaet i aktivt Arbejde inden for selve Kvindebevægelsen.

Misforstaaelse og Karikaturer kan ingen god Sag værges sig for, mindst saa stor en Samfundssag som Kvinde-sagen.

Vi tilgiver imidlertid Hr. Kaarsberg meget, fordi han siger mange virkelige Sandheder imod vore Samfundsforhold, men han ser blot ikke, at det er netop disse Ulykker imellem Mand og Kvinde, at Kvindesagsvennerne ved deres Arbejde vil raade Bod paa. Det er sandt, naar Forfatteren siger, at Nutidens Samfund producere et horribelt Utal af feminine Ægteskabsømner, og at Kvinder ofte let og kritikløst kaster sig i Armene paa dem ganske ubekendte Mandfolk o. s. v.

Der kan Kvindesagsvennerne da ikke have nogen Skyld, da de netop arbejder for, at den unge Kvinde skal kunne ernære sig selv, lære at kende sig selv og de Krav, Samfundet stiller til den, der skal danne Hjem og være Børneopdrager.

Men forlanger vi Kvinder lige Løn for samme Arbejde, lige Ret og Adgang til Embeder og Erhverv, saa er det ganske simpelt Retfærdighed, at vi ogsaa paatager os lige Forsørgelsespligter over for Hjem og Børn. Det er ganske meningsløst, at Forsørgelsespligten da alene paahviler Manden. Saa logiske er virkelig de Kvinder, der arbejder for Kvindernes Ret; men atter her maa vi beklage, at den ærede Forfatter ikke personlig hører de kvindelige Talere eller til Stadighed læser Kvindeblade. Saaledes vil han kunne have læst i Kvindebladet „Hvad vi vil“ allerede i 1888—89 Artikler imod vor middelalderlige Skilsmisselov, der, som Forfatteren bemærker, i „Brutalitet sø-

ger sin Lige“. Vi har talt og skrevet om fri Skilsmisse og søgt at vinde den offentlige Mening derfor. Kun Hr. Kaarsberg har ikke hørt det. Alligevel takker vi enhver, der vil arbejde imod den, som Forfatteren siger, „for begge Køn lige hundske Lovgivning“.

I disse Ting er vi ganske enig med Forfatteren, men naar han mener, at kunne stemme Tidens Strøm tilbage, saa vil vi ikke følges med Hr. Kaarsberg.

Kvinden vender aldrig mere tilbage til Hjemmet i den Forstand, han og mange gode Mænd mener, saalidt som Hjemmet nogensinde igen vil faa den patriarkalske Form, hvorefter vore Love er lavede. Tiden bærer mod Fællesproduktion og kooperative Hjem. Kvindens Arbejde vil i Fremtiden i langt stærkere Grad end nu blive ude i Samfundet; derfor maa vi have andre Love, der passer for Kvinden saavel som for Manden. Samfundet omdannes til Hjem, derfor maa Kvinden have Del i Ledelsen af Samfundet.

Den mindre smagfulde Anvisning, som Hr. Kaarsberg giver sine Læsere, til at betragte Hingst og Hoppe, Tyr og Ko, for at bevise Uligheden mellem Mand og Kvinde passer ikke paa et kultiveret Menneskesamfund. Vi vender ikke mere tilbage til Dyrerommet. Den moderne Videnskab har lært os, at Hovedopgaven i dens Naturundersøgelser er at udfinde de forskellige Kræfter, der skal hjælpe og udfylde hinanden, og disse moderne Undersøgelser bringer netop Mennesket til den Morallov, at ingen Kræfter kan undværes og at enhver Indgriben af Vold i Naturen ødelægger og spilder Kræfter.

Uret er Vold. Mod Kvinderne øver Samfundet stor Uret til sin egen Ulykke saalænge den udelukker deres direkte Ledelse som Borgere. Ikke i Kraft af den brutale fysiske Styrke, som hos Dyrene, skal den ene Part herske over den anden; men vel i Kraft af forskellige Evner skal baade Mand og Kvinde lede og styre. Mand og Kvinde repræsenterer nu en Gang to forskellige Sider af Menneskelivet, derfor kan lige saa lidt den ene som den anden undværes. Kvindesagsvenner vil fremdeles arbejde for Kvindens Ligestilling med Manden, saa længe hun er lukket ude fra direkte Indflydelse ved Valgret i Stat og Kommune. Det er Ligestilling over for Loven vi vil Kvinderne skal have. Er den naaet, da haaber vi ogsaa, at de Tusinder af ulykkelige Ægteskaber, der nu indgaas for at Kvinder kan blive forsørgt, vil ophøre; thi faar Kvinden Ret og Adgang til Erhverv, er Mandens Forsørgelsespligt bortfalden.

Kvindesagen er derfor ikke — som Hr. Kaarsberg mener — en „Dame-Sag“, men et Brødspørgsmaal, et stort Samfundsspørgsmaal, der i sin inderste og dybeste Kærne er en Stræben efter Harmoni mellem Kønnene og hvis Sejer betyder —

Menneskelykke!

Den 19. September 1899.

Johanne Meyer.

Vi deler ikke helt Fru J. Meyers Begejstring for de „kooperative Hjem“. At en fattig Arbejderhustru, der maa forlade Hjem og Børn for at søge Erhverv uden for Hjemmet, maa foretrække et saadant Fælleshjem, hvor Børnene er under kyndigt Opsyn i Stedet for at være overladt til sig selv, — og hvor hun efter Dagens Arbejde kan komme hjem i en varm Stue med opdækket Bord — er indlysende for enhver. Men saadan i al Almindelighed at anse disse Forhold for de normale vil Samfundet dog vist næppe være tjent med.

Nu ser man ganske vist, at „Politiken“, der gav Plads for Dr. Kaarsbergs, alt andet end store Beundring for disse Fælleshjem, senere bringer en virkelig varm anbefaling derfor: „Planen er utvivlsomt god, og den fortjener Opmærksomhed.“ (Der er Uenighed mellem de lærde.) Men her tænker man særlig paa „kooperative Husholdninger“ for den Samfundsklasse, der ønsker sig fritaget for de Hjemmets Byrder, som „Husholdning og Tjenestepigevrøvlet“ lægger paa den beklagelsesværdige Husmoders Skuldre. Med et Ord „her tages Sigte paa de Familjer, som har en 4—5000

Kr. om Aaret at leve af“. — „Senere vil man maaske tænke paa at opføre Centralbygninger for Ungkarle og ugifte Kvinder.“

Som man ser har en Del af os Udsigt til at kunne havne i et lille Paradis — bare det ikke bliver for dyrt.

Red.

Kvinders Arbejdsskaar.

III.

Hvordan det nu end forholder sig med den unge Pige, hendes Lyst til „Fornøjelser“, Ulyst til Arbejde og saa fremdeles, — har hun alligevel givet sin Ungdoms Arbejde til andre og lige faaet det Brød, hun har spist, og de Klæder, hun har brugt, som Vederlag derfor — er det da for stor en Fordring af hende, om hun, — vi kan sige ved 40 Aars Alderen, endnu har dette Ønske tilbage: dagligt Brød og Fred i sin egen lille Stue, d. v. s., saa meget Arbejde og saa megen Løn derfor, at dette Ønske kan blive opfyldt?

For at undgaa Misforstaaelse tilføjes blot, at dette Spørgsmaal kun gælder dem, hvem alle Mennesker er enige om at kalde flinke Piger, og det fremsættes kun, fordi mange Mennesker retter en Bebrejdelse mod alle, baade yngre og ældre Piger, fordi de ikke „vil være Tjenestepiger“. Kun de dygtige, flinke Piger vil der i denne Redegørelse for Kvinders Arbejdsskaar blive henvist til. Den utro, lade og uvederhæftige Kvinde tager vi i intet som helst Tilfælde i Forsvar, men tror ganske vist, at de første, — heldigvis, er i langt overvejende Majoritet.

Altsaa tænker vi paa den, der har naaet 40 Aars Alderen og nu kun ønsker Stillehed, Fred og dagligt Brød. Hun har givet Afkald paa mange af Livets Goder, forinden hun er naaet til dette Standpunkt.

Ja, Resignation, den faar vi Kvinder rigelig Lov til at lære. Men vi skal dog vist ikke ønske vore unge Piger saa vidt i denne store Selvprøvelse, at deres Længsel efter Glæde og Lykke i Livet skal være dræbt allerede i 20 Aars Alderen. Kan venligssindede Medmennesker, der selv har opnaaet baade Fred og Glæde i rigt Maal — ikke nok sætte Grænsen op til de 40?

Saa lejer hun et Værelse — det billigste oppe paa 4de eller 5te Sal for 6—8 Kr. om Maaneden. Og saa søger hun Hjemmearbejde efter Bladenes Annoncer. Uden Bitterhed mod nogen, uden Tanke eller Ønske for andet end Arbejde, gaar hun efter de opgivne Adresser. En Grosserer søger Navnesyning. Paa Klokkelættet møder — hvor bliver man forundret — en hel Flok stilfærdige Kvinder, der taalmodigt, med deres Prøver i Haanden, venter paa deres Tur. Prøverne bliver nøje undersøgte og Adresserne skrevne op. Man bliver spurgst, om man har særlig Øvelse i den ene bestemte Slags Syning af ens 14 forskellige Prøver, og svarer man ærligt: „ikke mere end i de øvrige“, bliver man paa Hjemvejen gjort opmærksom paa, hvor topmalt dumt et saadant Svar er: „man skal altid sige ja til alt, som Grosserereren spørger om — ellers faar man ikke Arbejdet.“

Saa er man saa meget klogere til en anden Gang. Bagefter undrer det en, at ikke en eneste af alle disse arbejds-søgende Kvinder har nævnet et Ord om Vederlaget for deres Arbejde. Gælder det da aldeles ubetinget for os alle: blot Arbejde, — Lønnen derfor er noget, som alene Grosserereren bestemmer? Ganske sikkert — ja!

Adressen blev skrevet op, — der skulde senere komme Bud. Det kan man ikke vente efter, og forsøger atter, — samme Resultat. Den ene som den anden skriver Adresserne op; „der skal senere komme Bud.“

Først Maaneder efter, naar der endnu ikke er „kommet Bud“, forstaar man, at denne Fremgangsmaade alene er en håffig Afvisning af den overflødige Arbejdskraft. Der kan siges, at Forretningerne maa fordrø smukt Arbejde, derfor er de nødte til at vælge og vrage blandt de mange Tilbud. Det er sandt. Men dersom disse ældre Kvinder gennemgaaende kan møde med Sølvdiplomer fra store Amtsudstillinger for Modelsamlinger

paa ca. 30 forskellige kvindelige Haandarbejder, — saa kan Samfundet dog vist ikke være berettiget til at fordrø bedre Kvalifikationer.

Skulde der da ikke være Mulighed for at finde en Beskæftigelse, der kan indbringe ca. 1 Kr. for en 12 Timers Arbejdsdag?

Man søger ny Udveje, begynder at gaa fra Dør til Dør — den tunge Gang efter Arbejde. I Begyndelsen ængstelig for hver Dør, der lukkes op, — man føler det jo saa helt og fuldt, at ingen har haft Bud efter en; — efterhaanden for hver Dør, der lukkes i, mere fortrolig med den Tanke, at Samfundet kan undvære en. — Man forstaar ikke, hvorfor det skal være saaledes indrettet; hvorfor saa mange nøjsomme Sjæle skal have vanskeligt ved at opnaa et tarveligt Livsophold — mens andre skal være fri for alle den Slags Bekymringer. A. J.

„Den fuldt udviklede Mandskvinde“.

I Følge „Politiken“ har en Stockholmer: Sancho Panza i „Svenska Dagbladet“ fremsat nogle Indtryk fra et Ophold i København. Disse Indtryk synes alle at være lyse — med „Undtagelse af et eneste Fænomen, som vakte hans Rædsel. Det var en Aabenbaring, som han kun troede, fandtes i Dameromaner: den absolute, fuldt udviklede Mandskvinde. Denne Kvinde gaar endnu klædt i Kjoler — meget snævre, tætsluttende Kjoler, der endda paa langt Hold næsten ser ud som en Slags vide Bukser. Med Undtagelse af denne Kjole har den københavnske Mandskvinde intet paa, som er kvindeligt. Hun bærer en lys elegant Herresommeroverfrakke, Herreflip, Herrekravat, Herreskjorte, kortklippet Haar, friseret à la Herresnob, rund, stiv eller blød Herrefilthæt paa Hovedet; over hendes Næse hænger en Herrepincenez og hendes Overlæbe er saa glat, at den næsten ser ud, som var den glatraget.“ — „Hvorfor i al Verden“ — spørger denne svenske Herre „sætter disse Damer, som altid faar en suveræn Foragt i Blikket, naar de møder os stakkels intetsigende Mænd, — en saadan Ære i at efterligne os? Ikke i vore indre, bedre Egenskaber, men kun i disse ydre Attributer, hvormed vi undertiden gør os latterlige?“

Hertil svarer „Politiken“ med et Suk:

„Hr. S. Panza opkaster her et Spørgsmaal, som vi gerne skulde have besvaret, hvis vi kunde. Men vi kan ikke.“

Det er meget kedeligt. Det forekommer ellers os, at „Politiken“ paa Landsmandsskabets Vegne kunde gøre sin ærede svenske Kollega opmærksom paa, at vel har vi en enkelt Original paa Københavns Gader — maaske ogsaa to — der klæder sig „à la Herresnob“ — men saadan i al Almindelighed at møde dette „rædselsfulde“ Syn, saa der skulde være Anledning til at sige „disse Damer“, er vi dog ikke udsatte for. Et saadant Fænomen: „den fuldt udviklede Mandskvinde“ vil jo vitterlig den Dag i Dag vække stor Opmærksomhed — for ikke at sige Opløb — selv paa Asfalten — hvad der dog mulig turde være et Vidnesbyrd om, at denne fremmede Herre har haft farvede Glas i sin elegante Herrepincenez og at hans „indre, bedre Egenskaber“ ikke fuldt ud er komne til deres Ret i dette Tilfælde.

Et lille Svar.

Fru Stampe Feddersen siger i forrige Nummer — efter at have paa-vist, hvorledes „Dansk Kvindesamfund“ Aar igennem har gjort Forsøg paa at komme Smaakaarsfolk til Hjælp paa mange forskellige Omraader: „alt-sammen noget, der viser, at de ikke savner Venner blandt Kvindesagens Tilhængere, men at disse gerne vil ofre baade Kræfter og Penge for dem. Men dette synes ikke at være nok.“

Et andet Sted siger Fru St. Feddersen: „Af sine Gerninger skal man kendes“.